

دیوانی پھولہ وی

سید زکریا معروفی

لہ لایہ ن محمد تھیبی نردہ لافی پودہ
لہ لہ ورامی پودہ گوزا پودہ بوزا پودہ
سورانی

— به رنگی به کہ م —

۱۹۹۱ز - ۱۴۱۱ھ

جایی به کہ م

تہ میٹاریتی گشتیبی پوٹشیریی و لاوان یارمه تیبی لہ چاپ دانی داوہ

دیوانی پهلوی

سید عبدالرحمن معرووی

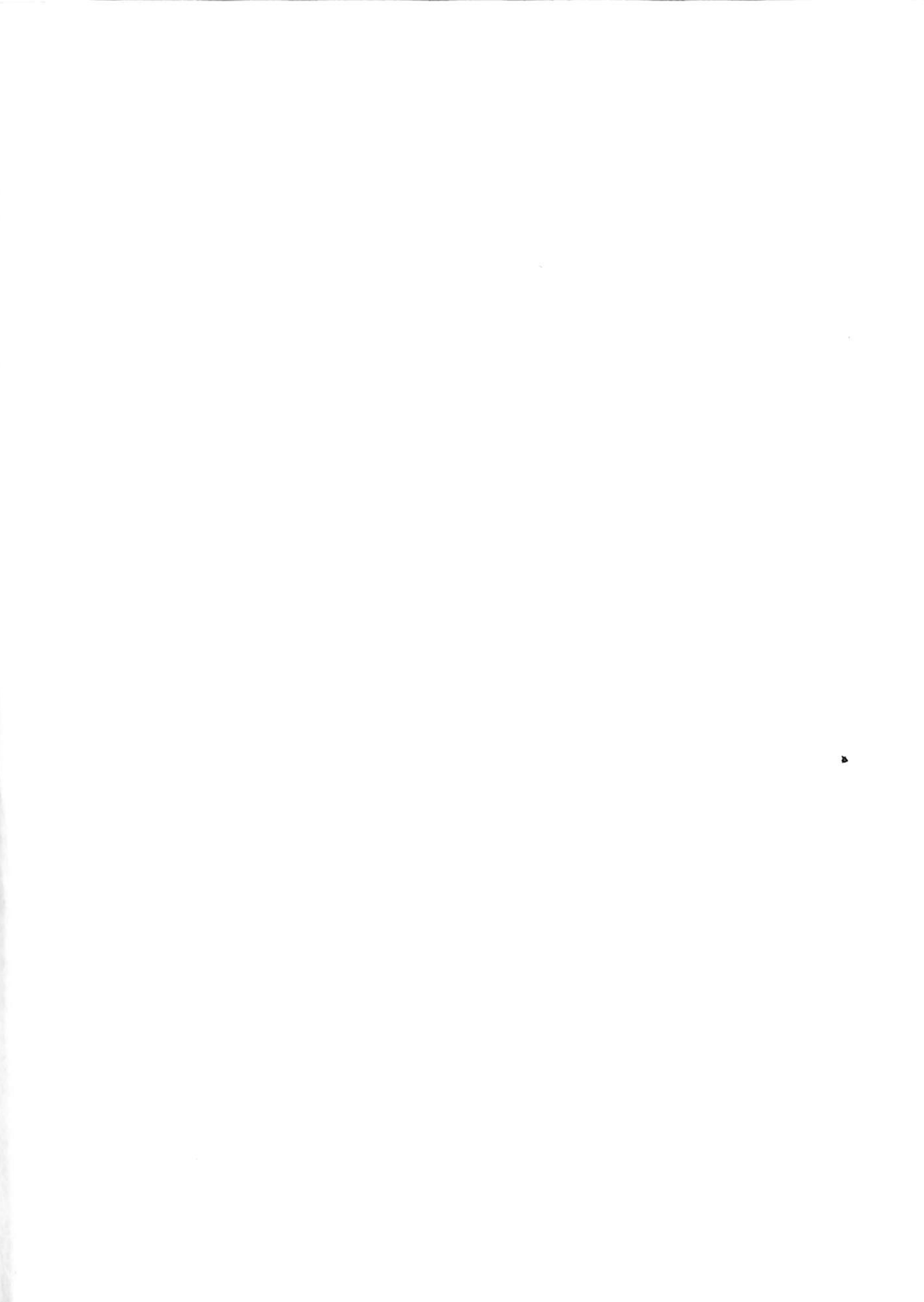
له لایه ن محمد نهینی نرده لانی یوه
له هورامی یوه گورپاوه بو زار او هی
سورانی

— به رگی به که م —

۱۹۹۱ز - ۱۴۱۱ک

چاپی به که م

ته مینداریتی گشتیی پووشنیری و لاوان یارمه تیی له چاپ دانی داوه .

پیشکشہ بہ :

- ◎ - گیانہ بیگہ رده کھی ،، مہ ولہ وی ،، ی نہ مرو نہ وہ و نہ وہ زاکانی .
- ◎ - گیانہ بیگہ وشہ کھی ،، شورش ،، ی جوانہ مہ رگے بہ فیرو بہ ٹاکام نہ گہ یستور .
- ◎ - ٹہ و باوک و دایکھم کہ ٹاوانیان بہ ستور بہ نہ وہ .
- ◎ - گیانہ فاوینہ کھی ماموٹا شیخ عبدالغزیری پارہ زانی .
- ◎ - ٹہ دانہ ی لہ پیناوی ضواو گہ ل و میلہ تا گیانی فیویانیاں کرد بہ قوربانی .

محمد امین حبیب سعید

نہ رده لانی

پیشه کی

سوپاس و ستایشی بی پایان بۆ خوی بدخشنده و میهره بان ، هزاران دروود و سلاؤ
بۆ گیانی پاکى پیغمبیری رابرو خوشمویستمان و ، بۆ یاران و یاره ران و بۆ
پهیرهوانی تا رۆزی دوا بی .

کی دههات به خدیالیداو کی بیرو هوشی بۆ ئهوه دهچوو که قهدهر دهیمویت
ئاورینکی پر له سۆز له ناوچه دیکه بداتمه که همیشه گیرزدهی چنگی تیژی درندهی
نهمزاین و کزیلهو دیلی تاریکی شمانی شوگارانى نائومیذی بووه ؟ .
خودا وهختی که ویستی بهنده په کی خوی بکا خوشنوود

له رینگای دووره وه بۆی دی به پیی خوی شاهیدی مهقسوود (۱)

(یوسف جان)ی باپیره گمورهی پینجهمی مهولموی له نهوی زانای گمورهی
بدهاویانگ مدلا (ابو بکری) (مصنف) ه (۲) له بهر هر هویهک بووی ، دینی (چۆر) به
جی دینی و له ناوچهی ((تاوگوز)) دهگیرسیتموه بۆ ئهوی مهولموی تیایدا له دایک
ببیت و بیکا به مدلهندو نشینگهی همیشه یی خوی و تیایدا بحسیتمهوه .

(۱) شیخ رهزای تالهبانی ، خوا لینی خوشبی .

(۲) له دینی (چۆر) ی ((میریوان)) له کوردستانی ئهمده لان دانیشتموه ، له بهر ئهوه کتیبی دانراوی
زۆره به (مصنف) ناویانگی دهکردوه ، گرینگترین دانراوهکانی (وضوح) ه له فیهقی شافیهداو ، له
چار بهرگی قهیدا ،

ماموستا سدید (عارف) ی ((تهپه کهل)) ی (۱۹۱۰ - ۱۹۷۵) ، خوا لینی خوشبی پمراویزینکی
فراوانی به نرخه له سهر کتیبی ناویراو نووسیوه ، ئاخ بۆ موسلمانینکی ساماندار به چاپی بگه یاندا به
ئهم زاتمه چه ند رۆزی پیش مردنی - وهکو ((مردوخ)) له کتیبی (کوردو کوردستان) ه کهیدا
باسی دهکات به زمانی فریشتمهوه له تویی دوو بهیتی فارسیدا میژووی سالی مردنی خوی به وشه
(خیر مقدم) که به پیتی ئه بجهدی دهکاته (۱۹۹۴) ی کۆچی دیاری دهکا .

نهموه نهمهزاکانی ناو به ناو دینی چۆریان به جی هیشتموهوه له ناوچهکانی کهی کوردستاندا

(والله يعلم حیت يجعل رسالته) (صدق الله العظيم).

ناوړه پر سؤزو میهره بانې یه که ی قدهر هاته دی ؛ له بیسته کانی سده ی سیازده همی کوزچیدا لم بنمهاله بهرزو په سنده مولوی لمو ((تاوگوز)) (۳) هاته دنیای کوردستانه ، هاتنه که ی بوو به گزنگی خور نهک هر بز نو ناوچه یو ده ورو بهری به تمنیا ، به لکو بز هممو کوردستان و بز هممو جیهانی نده بی کورده واری .
بختموه ری و شادمانی بز یه کمین جار به پیکمنینه نو رزباشیان کرد له ده ماخی بهری ((تاوگوز)) و له لوتکی چیا سرکشه کانی جیهانی کوردستان و نده دب ، واته مولوی داهینرو هونرمندو بلیمت تیایدا هاته دنیاوه .

پیره میرد (۱۸۶۷ - ۱۹۵۰ - ز) که تمه نی له ده ورو بهری (۱۵) سالیدا بووه مولوی دیوه ، ده لی : (من خوم دیومه ، ذاتیکی میانه بالاً و ریشیکی تنک ، دوو چاوی به رونق و پر جیلوه . . . گفتگو له سرخو ، هر وهک شیخی (ضیاء الدین) دانه دانو به نوکتو نیم خنده یه کی به معنا که نیمای دلپاکی و پروناکی بکا .

جار جار ناهیکی به سوز که له کووره ی دهرونیکی پر عیشقی معنوی ده هاته ده ری ، وهک (توجهی) شیخی نه قشی (تاییدی) (رابطه) ی ده کردو بهو عیشقه وه
نیشته چی بوون له وانه :

شیخانی (بیلنگه) و (تدپه کدل) له نزکی هله بچو ، شیخانی زنبیل له ناوچه ی مه اباد له کوردستانی تیران و ، بنمهالی شیخ تمینی خال له سلیمانی ، وه بهری مه لایی و مولوی له ناوچه ی تاوگوز ، وه ساداتی دینی (باخچه) له بناری شاره زوو که ماموستایان عومرو عوسمان و کاک عادیل و چه ند برایدکی تیران ، کوپانی حاجی سعید قادری باخچدین و لم نه ژادو په سنده پاکن .

(۳) ماموستا (علاء الدین) ی سجادی ، ده ریاره ی وشعی ((تاوگوز)) ده فرموی :

نو شوننه که (یوسف جان) ی ناویراو(باپیره گه وری پنجمی مولوی - وه رگین) ناوه دانی کردو تمه ؛ کانی و سهرتاویک بووه ، بی ناوه دانی ، داری ((تاوگ)) و ((گوز)) ی لی بووه ، له پاشا نو دی یه هر بهو ناوه و ناویانگ ده ستینی ، جا بز سوکی له سهر زبان ته بی به تاوگوز))

به جوش . نهمه مهولموی خوی ، نهمیشه شيعره‌کانی وهك ناوی حديات له تویی میدادا.)) .

پاش تهاو کردنی خونندنی سدره‌تایی لای باوکی به‌پیزی ، - به پینی یاسای تهاو سدره‌مه - به ناوی فه‌قیتی به وه ده‌چی بۆ زانستگا‌کانی کوردستان و رینگای زانست و زانین ده‌گریته به‌رو ده‌روا .

له ماوه‌ی گه‌شته‌که‌یدا به چاوی خوی ده‌یان کۆری زانست و زانیاری دی ، وه له ناخيهوه له شیوه‌و شیوازی ژبان و چۆنیتی رېبازی بیرو هۆشیان گه‌یشت و له ههموو پرویه‌که‌وه سوودی لی وه‌رگرتن و هه‌لیسه‌نگاندن و ، کردنی به بناخو بنچینه‌و ئیلهامی شیعرو ئه‌ده‌ب و خه‌یال ، تا له پاشه‌په‌ژدا ئه‌ده‌به‌که‌ی کرچ و کال و له‌رو لاواز نه‌بی .

به‌لی نهم بلیمه‌ته سه‌ودای خونندن و شه‌یدای جوانی و که‌لکه‌له‌ی نیگاری په‌ ئه‌فسوونی سروشتی په‌نجیدی ته‌وانای کردگار که‌وته سه‌ری ؛ به چاوی خوی دیمه‌نه قه‌شه‌نگه جۆر به جۆره‌کانی کوردستانی دی ، چاوی به گه‌رمیان و کورستان و چیاو چیمه‌ن و ، چم و سه‌وزه شه‌تاو و ، تاڤگه‌و به‌فرو به‌فراوان و . نزارو قه‌دپال و شیوو دۆلیدا گیرا .

زنجیره‌ی میژووی ژبانی خاوینی مه‌ولموی . وهك وترا . له زوویه‌ی پروه‌کانیه‌وه ئاشکرا نییه ؛ که‌ی له‌دایک بووه ، که‌ی و لای کی ئیجازه‌ی وه‌رگرتوه‌و ، که‌ی که‌وتۆته سه‌ر رینگای (تصوف) و ، که‌ی ژنی هیناوه ، چهند مندالی بووه سه‌جادی ده‌لی ؛ له شاری (سنه) و له مزگوتی (دار الاحسان) لای حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی نوده‌شیی و ، عبدا‌لکریم مدرس ؛ له سلیمانی و له مزگوتی (مه‌لکه‌ندی) و ، له سدره‌می ئه‌حمه‌د پاشای باباندا لای مه‌لا (عبدا‌لرحمان) ی باوکی ناویراو ئیجازه‌ی وه‌رگرتوه . نهم دوو پایدش هه‌ر یه‌که‌یان له پرویه‌که‌وه په‌خه‌نیان دیته سه‌رو ، تهاو و په‌سا نین .

نهمانه هموویان کاریان تی کردو بزی بوون به پالپیوه نرنکی خوی و له بارنکموه ژیانی گۆزا بز بارنکی تر ، بزیه - وهك ده بیینی - ههلبهسته کانی و ناسکئارایی به کانی له گهل جوانی و شهنگی و شنو شنوی سروهی سروشتدا وهك ئاشقمو ماشقه ئالون به یه کداو ، ئاشنای رهگ و پشه ی گیانی به کترین .

لهم گهشتهیدا زور دیهات و شاران گهراو ، زور مهلبهندی زانست و ویژه و ئهدهبی دی ، لهوانه : سنه ، مههاباد ، بانه ، جوانرۆ ، پاوه ، زهوار ، سلیمانی و ، همورامان و زور شوینانی تر .

له کۆتایی گهشته کهیدا له پایته خته کهی بابان و شاره خنجیلانه کهی شاری سلیمانی ، لای عدلامه ی به ناوبانگ مهلا (عبدالرحمان) ی نۆدشه بی له مزگوتی ((مه لکهندی)) ئیجازه ی مه لایه تی وهرده گرت ، ئنجا له دینی ((چروستانه)) ی ((نورۆلی)) له پۆزاوای ((ههلبهجه)) نیشته جی ده بی ، بز ماوه یهك لهویدا به دهرز و تنه وه خهریک ده بیته ، لهم گونده دا (عهنبر خاتون) ده بی به خیزانی ، باخیکی گموره ئه نیژیت - ئیستاش باخه که ماوه - ، هندی مهرو مالآت پینکموه دهنی ، شیخ محهمدی کوپی که تازه پی دهگا کوپیکی ئازاو هه لکهوتوو ده بی مهولوی له په نایدا ده حسینه وه ، به کامرانی ژبان ده باته سرو دهرزی خوی ئه لیتموه .

پاشان ناکۆکی له نیوان جافه کان و دهوله تی عوسمانیدا پرووده دا ، ئنجا بز سهرکوتی جافه کان به رابه ریتی همه پاشا ، هیزیکی چه کدار به فرمانده ی (عومر پاشای سهردار) په لاماری ههلبهجه و دهرو بهری ده داو جافه کان ده شکی و له ناوچه ی ((شهمیران)) و کهژی ((زمناکۆ)) خویان ده گرنه وه ، له ئه نجامدا گوندی ((چروستانه)) و چند گوندیکی تر ده سووتی ، مهولوه یش ناچار ده بی چروستانه به جی دلیلی و له دینی (ولهر) له شهمیران نیشته جی ده بی ، وهك له هندی پیاوانی تهمین دریژ وهرگیراوه ژیانی به ره و باشی ده روات و خهمی نامینی و خوی و کهسه کانی به جوانی ده ژین و ده حسینه وه ، چونکه شیخ علیی عبا به یلیبی که له لایهن دهوله تی عوسمانی یه وه سهرکاری شهمیران ده بی ، به شیوه یه کی دلسۆزانه زور خزمه تی

مهولموی و کس و کاره‌کمی ده‌کاو ریزیان ده‌گریټ ، بعم بؤنه‌یموه به باشی ده‌ژین و ده‌حسینموه ، مال سووتای و دهرده‌رییان له بیر نه‌چیتیموه و هه‌ست به کم و کورپی ژیان ناکمن ، به کشت و کال و چاندنموه خویان خمریک نه‌کمن .

پاشان له لایمن ده‌ولته‌تی عوسمانییموه شه‌میران ده‌دری به ((حممه پاشا))ی جاف و شیخ‌علیی ناویراو دهرده‌کاو ((عوسمانی خاله))ته‌خاته شوینه‌کمی ، بعم کاره مهولموی ژیانی ئالوزو شپرزو تاریک ده‌بی ، زه‌وی و زارو کیلگمو به‌راوه‌کان له مهولموی و کس و کاره‌کمی ده‌سیننموه و نازاریان ده‌ده‌ن .

هزی دانانی عوسمانی خالمو لابرذنی شیخ‌علی . وه‌ک له جه‌نابی حممه‌سه‌عیدی شه‌میرانی و چند کساننی ترم بیستوه . نه‌مه‌یه : عه‌شیره‌تی گه‌لباخی و مه‌ریوانی له په‌نای دوشمنایه‌تیدا له سهر شیوی مه‌ریوان په‌لاماری جافه‌کان ده‌ده‌ن و ، قه‌لای ((خاومیراوا))یان لی ده‌سیننموه و داگیری ده‌کمن ، جافه‌کانیش بعمه زور دلگیر ده‌بن و ده‌کونه مه‌ترسی یوه ، پاشان ((حممه پاشا)) ده‌لی : ((ههر کس دوشمن لمو قه‌لایه ده‌رکا چی داوا بکا من خاوه‌نی نیم و هه‌تا هه‌تایه ریزی له سهر سهرم ، عوسمانی خاله گورج بعم کاره هه‌لده‌ستی ، خوی و شه‌میرانی یه‌کان به مه‌ردانه په‌لاماری دوشمن ده‌ده‌ن و قه‌لکه ده‌گیرنموه بؤ جافه‌کان ، له نه‌جاسی تم کاره‌دا حممه پاشا شه‌میران ده‌دا به عوسمانی خاله و شیخ‌علی دهرده‌کا .

دوای تم ئال و گوره شه‌میرانی یه‌کان چی به مهولموی و خزمه‌کانی لیژ نه‌کمن و له ته‌کیاندا ناگونجین ، وا دهرده‌کمی به هاندانی حممه پاشا عوسمانی خاله زه‌میننه خوش ده‌کا بؤ نه‌وی شه‌میرانییه‌کان به‌رامبهر به مهولموی و کومه‌له‌کمی باش نه‌بن و له نازار دانیان نه‌وه‌ستن ، نه‌مانیش ناچار ده‌بن ده‌پون بؤ تاوگوز و له دیی ((سهرشاته))جیگیر ده‌بن .

تم ناکوکییبه به ناشکراو به زه‌قی له قه‌صیده فارسی یه‌کمی خودی مهولمویدا دهرده‌کمی .

مهولموی له دوا سانه‌کانی ژیانیدا تووشی چند گیروگرفتییکی له‌شی و ده‌روونی

دهبی ، تموانایی و هیزی نامینی و له گۆ ئەکوی ، له سهرووی همموویانموه مردنی ((عەنەبەر خاتوون))ی خیزانی ، به مردنی ئەم ژنه هەلکەوتوووی سهوزهی ژبانی دهژاکی و ناویمیدی و نههاتی پووی تی دهکا . وه له لایهکی کموه چاوه گەشهکانی نابینا دهبن و سۆماییی یان نامینی . وهك به چەند سالی پینش مردنی پشتی دهشکی و بۆ ماوهیهکی زۆر به بی نازی عەنەبەرینی ((عەنەبەر خاتوون))ی له سهر جینی کەسانی به نازارو هەناسه ساردی یهوه ئەتلیتموه . وهك دهیبینی بهم بهیتەیی پەنجە بۆ ئەم کەسانی یه ی پادهکیشی :

پیری و فقیری و کەسینی هەر سی

نه بۆ وه هیجران بار هیچ کەسی

ئەم کۆسپه دهروون تاریکانه به کاری قەدهرو کردەیی ناپهسەندی کۆمەلە ده‌رگایان پی گرت و جل و بەرگی کامەرانی یان له بهر دارنی و ، سوی یان دایه‌و نازاریان له دلە ناسکەکهیدا چاندو پۆژی پروناکیان لی کرد به شهوی تاریک و تەسار ، دیسان به کاری قەدهرو به کاری کۆمەلەیی نەزان و ناست نزم له بهختی سیای مه‌وله‌وی و له بهختی ره‌شی ئالۆزی گه‌لی کورد ، کتیب‌خانه‌که‌ی له ئەنجامی جەنگی خێلایه‌تیدا سووتاو په‌رپه‌ کاغەزی بۆ ده‌رنه‌چوو . ئیتر مه‌وله‌وی هەق و مافی خۆیه‌تی بلی :

ده‌مه‌ی هەناسه‌ی گه‌رمی ناره‌که‌م

نه‌ کووره‌ی ده‌روون پر جەخ‌خاره‌که‌م

ئایر دان هوجره‌ی دلەیی پر ده‌ردم

سۆچنان گتاه‌مه‌جمووعه‌ی فەردم

تا له سالی (. . ۱۳ . ک) دا مائناوایی له ژبان و کۆمەلە و ئەده‌ب و زانیین کردو به‌ره‌و چۆلگه‌ی عەده‌م بنه‌و بارگه‌ی پینچایه‌مه ، له پۆژه‌هلانی گوندی (. سه‌رشاته) بۆ ئەبه‌د بوو به میوانی گۆرو دلەکه‌ی له جووله‌ وه‌ستا ، به دیمه‌ن له ئیمه‌ ناوا بوو ، به‌لام هەرگیز به گیان له ئیمه‌ ناوا نابی و ، له دلماندایه‌وه له بیر ناچیتمه‌وه . هەزاران دروود

له گيانی خاوينی به روو سووری ژياو به سهرهستی و به سهرهزری پوژگاری
پینچایموه ، (سلام علیه یوم ولد و یوم میوت و یوم بیعت حیا) .

جگه له ((عنبیر خاتون)) ژنی تری نههیناوه ، لم ژنه چند کورې بووه ،
نموانه یان که دیارن نمانن : شیخ محممد ، سهید محممد ، سهید (عبدالله) ،
سهید هیدایهت ، نهمی دواپی یان به مندالی مردووه و نهمی نییه ، جگه لمانه
مولهوی کورې کچی تری بووه ، بهلام به مندالی مردوون و سال و رزوو شوینی
مردنیان و شیوهی ژیانان له نیمه گومن و نایانزانین .

نهمه کانی مولهوی هیچیان موچه خورو کار به دهست نین و به ره نجه شانی
خویان نهمین ، له ناو کوملدا زور به نرخن و جیگه ی باورې هموو کوملگه ی دهورو
بهری خویانن ، نهم وهک باپیره گموره یان (مولهوی) خاوه نی سامان و دارایی و
کوشک و تهلار نین و خاوه نی قنیاتیکی بی تماع و سهره پو نین ، دژی ههله ی نارهوان
و خویان له حرام نهمپارینن و نزیکی ناکمون .

نیستا لم سهرده مدها به شیوه نهمیتی خیلایهتی جهنابی سهید
(عبدالرحمان) ی سهید مدهمودی سهید علی شیخ محممدی کورې مولهوی به
گموره و سهرزکی هوزی مولهوی ناسراوه ، پیاوکی چاوکراوه ژرو وردو قسه زانه .
له بهرگی دووه می نهم دیواندها به یارمهتی خوی گموره به درژی له نهمی
مولهوی نهمکولموه .

نیستا نهمه کانی له (مجمع) ی ((زهرا یمن)) له ناوچه ی شاره زور داده نیشن .

من و ئەم دیوانه

له حوزه‌یرانی (۱۹۷۵) دا دەستم دایه گۆرین و وەرگیرانی ئەم دیوانه ، له حوزه‌یرانی (۱۹۸۶) دا هاته کوتایی ، له ماوه‌ی (۶) مانگی نیوه‌ی دوایی سالی دواییرا کاری بەغدام - وه‌ک رەقابو بینینی کتیبه‌که له لایهن خەبیری ((کۆری زانیاری)) یهوه - تهاو کردو ، ((ئهمانه‌ی گشتیی لاوان و رۆشنگیری)) ی هه‌ولیر به‌ریاری یارمەتی داو - وه‌کو پێشه‌کی - مەبلەغی (. . ۱۸) دینارم وه‌رگرت و چووومهوه بز بەغدا .

له رینگای به‌ریز مامۆستا محەممەد عدلی قه‌ره‌داغی و به‌ ئاگاداری به‌ریزان و هه‌ر له مائی خزیاندا له تەک خاوه‌نی چاپخانه‌ی ((خلوود)) دا - که به تەله‌فون هات بز مالیان پێکهاتین : به ئوفسیت و مەلزه‌مە‌ی به (۲۸۰) دینار بز (. . ۳) نوسخه‌و له ئەیلوولی ئەو سالددا ده‌ستی پی بکا ، وه‌کو بێشه‌کی مەبلەغی دوو هه‌زار دینارم دایه . بز ئاگاداری به‌ پیوستی ئەزانم ئەم تی بی نییه بنووسم :

به‌ریزان مامۆستا عبدالکریم مدرس و محەممەد عدلی قه‌ره‌داغی هه‌ر یه‌که‌یان دوو کتیبی قه‌واره گه‌وره‌یان له‌و چاپخانه‌یدا دانابوو بز چاپکردنیان . دانانی ئەم دوو کتیبه‌ له‌و چاپخانه‌یدا له لایهن ئەم دوو به‌ریزانوه و ، هاتنی خاوه‌نی چاپخانه‌که - به تەله‌فونیککی کاک حمه‌ عدلی بز مائی به‌ریزان - باوه‌ری بته و کردم و ، بز مسۆگهریی کاره‌که‌م داوای نووسینیکم لی نه‌کرد ، تا پاشه‌ رۆژ بیی به‌ به‌لگه‌و هه‌لی پینچم .

په‌نا به‌ خوا، هاوارمه لای خوا ، له ئەنجامی ئەم که‌مترخه‌می و دل سافی یه‌ مدا ، ئەبی چەند جار له نیوان سلیمانی و یه‌غدادا به‌گیرفانی په‌ر هه‌لته‌کاوه‌و چوو بیتم و هاتیبتمه‌وه ؟ !! چەند جار ئەبی به‌ ته‌کسی - له‌ناوه‌وه‌ی به‌غدادا - رینگام به‌ییبی و ناخ و ئۆفی ئاومیدیم هه‌لکیشابی؟ وه له ماوه‌ی پینچ سالددا بز چاپ کردنی ئەم دیوانه ئەبی

چند گهلائی تاکی و پینجی و ، ده بییم له باخهلی خۆم و باخهلی بزه بی له دلاندا بدخت کرد بی ؟ داخی خۆم به کی برهۆم و یهخهلی خۆم لای کی دادرم و سکالانی بمرمه لا . نیشانهی سهرسورمان دانان و حسرهت خواردن و ههناسه ههلهکیشان هیچ دادی ناداو خمهیک کم ناکاتهوه .

من له ماوهی ئهم چوار سال و نیوهدا بهرگهی ئهم ههموو کویرهوه ری و ، سزا جزو به جزانم گرت ، دلنییام و گومانم نی یه بهرگهی سزای سهختی دوزهخیش نهگرم . بهلی ههرچهند بنووسم و ههرچهند سکالانی کساسیم بکم و بکرووزمهوه بی سوودهو جی ناگری ، (إنا لله وانا الیه راجعون) .

بهلی دواى تینهپهرونی چوارسال و نیو (تنضید)هکهی تهواو کرد ، بهلام ههلهی له راست گهلی بالاتریو ، له بهر ئهمه کهم نهیتوانی (تنفیذ)ی بکا ، تهوا ناچاربووم سهر له نوی بو چاپ کردنی و بو دوهم جار تینی ههلهچوومهوه ، خواردنی پارهکەش له لایهکهوه بوهستی و له لایهکی کهوه وهلام دانوهی ههلهکیش با بمینی ، وه له لایهکی سینهمهوه . . ئهمانهی گشتیی . . ههولیز لیم چوو به قیناو (۱.۷) دیناری غهرامدی خسته سهرم ، به بهلگهی تهوه چاپکردنی له (۶) مانگ زیاتر تینه پهروه .

ئهمه حالی من و ئهم دیوانه ، سا بی ممرهه پینه ، مهولوی واتهنی :

((. . دهک بهرقی غهزهه له جهستم باری)) .

محمد امین حمید سعید
ئهرده لانی

دروودو ستایش

هموره کدی په حمت پرووی سمدای کهره م
(صلاة) و (سلام) کدی کم ؟ نیسه کم
بیری و بریژی بدا وه همدا
وه سمر مزره عدی روحی خاتمدا
سروازکا سغراو وه هر شه تاودا
وه سمر سهوزهی پاک تال و نه صحاودا
تابدا وه پرتهو وه سفر وجود دا
" نیمان " له نسرار نه هلی شهوود دا
جهو مزره عه نوور جوش دا سهره و ژوور
کوردسان پرکا جه توفان نوور

(۱) - نم قصیده له دیوانی " نعل و رنج " ه کدی پیره میرد ورگیرا ، بهیتی یدکم و دووم و سنی یم و چوارم له دیباچهی " عنقیده مرضی " یدکدی خودی مولویدا پو ده قنوه هدیه .

مهلا حامیدی کاتب (۱)

آسمان گر خون بیارد بر وفات ((مولوی))
زیبدار برگ سیه پوشند اهل دنیوی (۱)
مجمع علم و عبادت مخزن صدق و صفا
مظهر عقل و درایت میر ملک معنوی
پیر و شرع محمد شیخ اولاد حسین
سالک راه طریقت در طریق اخروی
فارس نظم و قصائد درحقیقت در مجاز
ریزه چین خوان جودش صد امیر دهلوی
بهر تاریخ وفاتنش انقدر کردیم فکر
کاسمان (غش) کرد بر مرگ جناب مولوی (۲)

(۱) نم قصیدیه له لایمن خوالیخوشبوو مهلا حامیدی کاتبی شیخی (سراج الدین) (قدس سره)
به بزندی له دنیا دهرچوونی مولوی یوه وتوویه تی .
(۲) وشعی (غش) که به پیتی نهجودی نهکاته (۱۳۰۰) ی کوچی میژووی مردنی جدنابی مولوی
یه (قدس الله روحه العلیة) .

مەحووی نەمەر

دەوری ھەر چاویکی ئەمەرز داوھ سەر فەوجی بەلا
دین و دل یدغما دەگەن ، چاری بگەن ، شیخ و مەلا !
وہسیہتی مەجنوونہ : ھەرکەس دەردی دنیا عارہ بۆی
خۆ بکا وەك من بە دەردی عشقی یاری مەویتەلا
کۆتری دل ، چەنگولی بازی قەضایدەنی موژە ی
دی ، بە زولفی چوو پەنا با ، کەوتە نیو داوی بەلا
وہقتی نوژی سەر جەنازە ی بۆ شەھیدی عیشق دوست
مەوج ئەدا ئەم ئاسمانانە لە دەنگی (الصلاح)
تا نەبووری تو لە سەر ، ری ناخدیہ مەیدانی عیشق
سەر لە پیشی پی دەبی لەم ریگە دانیی (اولا)
تورکی من کوشتار خانە ی عاشقانی دی ، وتی :
(من برنجی بریزید) ئیرە (ایکنجی کرپلا)
(مەحووی) ئەمشەو ئەو پەری شیوہ ی لەخو دیبی دەبی
بۆیە (ئەمەرز) (مەولەوی) کەوتۆتە حالی حەلەولا (۲)

(۱) بە بۆنە ی مردنی مەعدوومەو مەحووی نەمەر بەم ھەڵبەستە دە ی لارینیستوہ .
(۲) نیوہ بەیتی دوایی : (أمرو مولوی کوتۆتە حالی حەلولا) بە ئیملا ی کۆن بە پیی پیتی ئەبجد
دەکاتە (۱۳۰۰) ی کۆچی ، بەرامبەر بە (۱۸۸۲ - ۱۸۸۳) ز ، کەمیووی لە دنیا دەرچوونیدی .

دوونامدی پدخشان

یدکه میان بو :

فدرهاد میرزای قاجاری

دووه میان بو :

مدلا محمد صالحی (فخرالعلما) .

نامری - کرم

ممولوی ثم نامیدی نورسیوه بو فخرهادمیرزای قاجاری (۱)، وه ثممش دهقی ثمو
نامیده به :

(۱) ثم پیاره یه کینکه له شازاده کانی ئیرانی و مامی " ناصر الدین " شای قاجاری بووه، دوو
جار ناویه ناو کراوه به والی و فرماندهی کوردستانی ئهرده لآن، مهردوخ له تاریخی " کوردو
کوردستان " هکهیدا به درژی له ژبانی ئهدوی، به مروقیکی ژیرو دانناوزانای ددا له قلم، له
هممانکاتدا شاعیرو ئهدهب پفروره له زانسته ئایینی یه کاندایه لاهو بالا بووه، رقی له دوو بووه
راست گوی زور خوش ویستووه، بهراتیهر به رهش و روت گهلی به بهزیی بووه، دانیشوانی سنه و
دهوریهری رزگار کردووه له چنگی برسیتی و گرانی و له سیاسهتی رازی بوون، بهروانه (بهرگی
دووه می " تاریخی کوردو کوردستانی مهردوخ " .

ثم پیاره عاشق و شهیدای شیعو ئهدهبی مولوی بووه، به شاعیری (بالا خانهی چم) ناوی
هیناوه، دوو جار له پهنای گهشته کانی جوانرۆ هورامان و مریوانیدا سهری لی ئه داو دیده نیی
ئهکات. فخرهادمیرزا له سهر ریبازی شیعو له پیره وانی مهزههبی جعفری بووه، بهرامهر به
ریبازه کهی سهراسهر خوی به حوق زانیوه، ویستوویهتی له پهنای دادپهروهری و فرمان پهوایی
یه کهیدا - له رنگای زانایان و مهلاپانهوه - مهزههبه کهی خوی به سپین به سهر کورده کانی ثمو
ناوچه یه داو، به شیوهی " ته بشیر " بیخاته ناو میشکیانوهو بیانکا به جعفری .

بو هینانه دبی ثم هیوایدی نامیده که ئهنوسی بو مولوی و تیا بهدا ئهلی : " .. نیماسی عدلی =
صلوات الله علیه و سلامه - به دهقی ئایهتی قورئان و فخرمودهی پیغمههر (درودی خوی له سهر)
له هممو یاوه رو یارانی پیغمههر گهوره تروه له لایهن حمزوره تموه (دهخ) به جی نشینی به کرم
دانراوه، ثم راستی یش له سهرده میکی تاییه تدا به هیزو زوری خیلایهتی و ره گنز پهستی یهوه
کراوه به ژیره وه ، له نیمامیش له ترساو وه بو بهرستی له خوین رشتن و ئازاوه ژیر پهدهی "
تهقیه " دا بی دهنگ بووه ... "

له هممانکاتدا بو بتموکردنی راکهی به ناوی دیاری یهوه - به پیاویکی تاییه تدا - کتیبکی بو
دهنیری .

دانهری ثم کتیبه له سهر ریبازی سوننی و به کینکه له په ره وانی شافعی (پ - خ) - وه که له
نامه کهی خودی مولوی یهوه، که بو " فخر العلماء " ی ناردووه ده رده کهی - به (سبط) ی " ابن
الجوزی " به ناویانگه (واته کچهزای " ابن الجوزی ") . له پاش خویندنهوهی کتیبه که له تهلغیهوه تا

وشه‌ی سوپاس

ئاواتم ئه‌وه بوو - به‌و شینوه‌یه‌ی دل‌ پی‌ی خوشب‌ی و بگو نج‌ی له گه‌ل ش‌کۆمه‌ندی ئه‌م زاتانه‌ی خواره‌وه‌دا که به‌ رووی گه‌ش و به‌ خه‌نده‌ی ل‌یوه‌ه لایان ل‌ی کردمه‌وه و ئاو‌ریان ل‌ی دامه‌وه ، به‌رانبه‌ر به‌و پیاوه‌تی په‌ یان له گه‌ل مندا کردیان - که هه‌ر یه‌که‌یان به‌ چهند لاپه‌ریه‌ک له‌م دیوانه‌دا میژووی ژبان و جوامی‌ری یان بنووسم ، به‌لام به‌ داخوه له‌ توانامدا نه‌بوو ، به‌ راستی ده‌ریاره‌یان قه‌لم کول و زبان لاله‌ :

- ۱- به‌ ر‌یز کاک عوم‌ر حه‌مه‌عه‌لی ر‌ۆسته‌م له‌ د‌ینی چه‌مه‌گا له‌ سلیمانی .
- ۲- به‌ ر‌یز کاک سه‌ردار جاف کور‌ی داوود به‌گی جاف له‌ به‌غدا .
- ۳- به‌ ر‌یز کاک فزاد شیخ حه‌سه‌ن له‌ سلیمانی .
- ۴- به‌ر‌یز کاک عوم‌ر نووری حاجی حه‌مه‌سوور له‌ سلیمانی .
- ۵- کاک حه‌سه‌ین عوسمان مه‌عرووف ن‌یرگسه‌ جاری ،
- ۶- به‌ر‌یز کاک فایه‌ق حاجی مه‌حه‌مه‌دی کۆله‌ک له‌ سلیمانی .

نهم به ریزانهش به دیوانی دهستنووس یارمهتی یان دام :

۱- به ریز عدلی بهگی حسدین بهگی جاف کشکوله‌کهی کریم بهگی فتاح بهگی جافی دامی و لینی بههره‌ور بووم .

۲- بهریز مهلا عدلی مهلا فیره‌جی هدلمبجیدی

۳- له به ریز کاک غریب زنور (نصل و روح) ه‌کهی پیره میر دم لی وهرگرت ، زور هانی دام بو بهره‌وام بوونم له سمر تمواو کردنی نهم دیوانه .

۴ - شیخ نهنوری شیخ صدیقی نیرگسجاری دیوانه‌کهی مهلا فتاحی "کاگرد لی" ی دامی .

(۵) - کاک ره‌نورف عوسمان مه‌عرووف دهستنووسینکی نهم‌مدین مه‌لای لا دانم .

۶ - شاعیری به ریزمان ع ، ع ، شونم دیوانینکی دهستنووسی مه‌ولوی دامی که له سهره‌تای سی به‌کاندا له هورامی یهوه گورابوو بو‌سوزانی .

۷ - مهلا کریمی مریوانی دیوانینکی دهستنووسی کونی دامی :

زچهری سوپاسه‌کم به نار هینانی خوشکه شوکره همه نوره‌حمان کوتایی پی نهمینم ، له قولایی دل و ناخی هستم‌وه سوپاس و ستایشی بی پایانی نهم خوشکه نهم ، به راستی زیاد له پیوست و نهم فرمانان‌هی که خرابوونه نهم‌توبوه هملی داو خوی اندوکرده به‌ویتری لی بوردن و دل‌سوزی یهوه تی کوشاو ره‌نجی .. کینشا .

رہ مزو ہیما ی پیتہ کان :

- (م) : مهلا عبد الکریمی مدرس ، خوی گہورہ بزمانی بہیلی
(ف) : کہشکولہ کھی خوالینخوشبوو مهلا فتاحی ((کاگردہلی))
(ک) : کہ شکولہ کھی کمریم بهگی فتاح بهگی جاف .
(ع) : مهلا عدلی مهلا فدره جی هدله بجیدی
(پ) : حاجی توفیق پیرهمیرد دیوانی (ئصل و روح) .
(ممر) : مهلا کمریمی مہریوانی .
(بامو) : مهلا محمدمدی باموکی .

تی بینی :

(۱) له دهره وهی عیراق هیچ کس بوی نی به ئم کتیبه له چاپ بداو بلاوی بکاتوه .

(۲) به ده گمن نهبی ئم کتیبه ههلهی ئیملائی و فهنئی تییدا نی به ، بویه جدد وهلی ههلهو راستم بو نه نه نووسی .

دیمه‌نیکی تری من و نهم دیوانه

جاری پیشوو - وهک زووتر باسکرا - بز چاپکردنی نهم دیوانه
سدرکومتتم بعدی نهینا، نهم بوو به رهغمی خواستی رزگاری چه‌پگرد
سدر له نوی بز جاری دووهم تینی هدلچووموه. بهلام نهمجارهی دوایبیان به
شیوه‌یه‌کی تری خدیال بزنده‌چوو ته‌گمروه کوسپم کموته به‌ردهم؛ له دوا
تواو بوونی ته‌نضیدی دووهمین جاری - له چاپخانه‌ی " معرفه " - ، دیم
قبارهی دیوانه‌که له (۶. .) لاپره تیپه‌ری، وه نهمش دیاره له توانای
بیده‌سه‌لاتیی ده‌ستکو رتیکی وه‌کو مندا نی به به چاپی بگه‌ینم ، له بهر
نهم ناچار بووم نریکه‌ی (۲. .) لاپره‌یم لی کورت کرده‌وه، سا به‌لکو
له هه لیک‌ی تردا نهم لاپره قرتاواو ناوارانه به‌شینک له بهرگی دووهمی پر
بکهنموه .

چاوه روانی قاپینی میهره‌بانی و به‌زه‌یی بی پایانی خوی گموره نه‌کهم :-

ناوہر وک

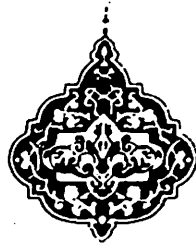
نیوہی یہ کلمی یہ کم بدیتی ہموو چامدیک . ل- ژ، بدیت (۱)

- ۷ - ۳۸ ۱- ہموہ کھی پرحمدت پرووی سسمای کرم
- ۹ - ۴۳ ۲- ندی گرد. مہوچوودی جہ تو گرت مایہ!
- ۱۳ - ۴۴ ۳- باعیس وجود جہ ماہ تا ماہی
- ۱۴ - ۴۸ ۴- نفس بدکردار! بی دین و بد بدخت
- ۱۵ - ۵۲ ۵- دلہ! راگہ کہ ت خہیلی تاریکہ ن
- ۱۲ - ۵۸ ۶- دلہ! وہ ردهی نفس گوناہ ناوردہ
- ۱۲ - ۶۲ ۷- دلہ! چند مستیت جلم بی نہ سردا
- ۱۱ - ۶۶ ۸- دلہ تبخالہ ت ولنو مہونوون
- ۱۱ - ۷۰ ۹- بزم هام فمردان یار مزیہ ت کیش
- ۱۳ - ۷۷ ۱۰- پیشانیم ہوس زانووش جازمن
- ۲۰ - ۷۸ ۱۱- وادہی سفیدی شکوفہی پیرین
- ۱۸ - ۸۴ ۱۲- وہی من، دیارن پدنجہی تارمن
- ۱۴ - ۹۰ ۱۳- بینایی دیدہم، تو وہ سلامہ ت
- ۱۶ - ۹۴ ۱۴- تہ دریس و تقدیس تمجید بی دہنگہ ن
- ۱۱ - ۱۱۰ ۱۵- خامی سراویز نہ چای سیایی
- ۵ - ۱۰۴ ۱۶- شوورای عاشورا دیسان بزمش بست
- ۸ - ۱۰۶ ۱۷- نہی روشنیی چہ م! تا کہ ی؟ تشریف بر
- ۹ - ۱۱۰ ۱۸- دووریت دیارن چند صاحب نیشن
- ۱۱ - ۱۱۴ ۱۹- مرگت دیوہلول خنمان دیونان
- ۲۶ - ۱۱۸ ۲۰- دلہی دل وہمدی مدیل لہیی کہیل!
- ۷ - ۱۲۶ ۲۱- نیمسال نہوہ ہار چون خنزان سرد
- ۶ - ۱۳۰ ۲۲- ندای پدشینیی حالات جستمہ م

- ۱۳ - ۱۳۲
- ۱۱ - ۱۳۶
- ۲۶ - ۱۴۰
- ۳۰ - ۱۴۸
- ۱۷ - ۱۵۶
- ۲۰ - ۱۶۲
- ۲۰ - ۱۶۸
- ۱۲ - ۱۷۴
- ۶ - ۱۷۸
- ۶ - ۱۸۰
- ۲۱ - ۱۸۲
- ۸ - ۱۸۸
- ۲۸ - ۱۹۲
- ۲۷ - ۲۰۲
- ۱۵ - ۲۱۰
- ۲۰ - ۲۱۴
- ۵ - ۲۲۰
- ۳۰ - ۲۲۲
- ۲۲ - ۲۳۰
- ۸ - ۲۳۸
- ۷ - ۲۴۲
- ۵ - ۲۴۴
- ۲۵ - ۲۴۶
- ۱۰ - ۲۵۲
- ۲۳ - گمردالوودن دهور مزار لهیلی
- ۲۴ - بهرزان هیلال تار وروان قمراردا
- ۲۵ - پیشو وینوی ونم نیشتبیم خجل
- ۲۶ - جبرگت لمت لمت بز چواشوی چه پگمردا
- ۲۷ - جه گیان سیر ووردهی جه تمن همراسان
- ۲۸ - همرچمنی ناکاو ده ماخم تم بی
- ۲۹ - نامهی نفتینت یهک رز باد ناورد
- ۳۰ - دلّه! پرچینن پیشانیی شوق
- ۳۱ - ها! یاران بهرشین جه زید وه زمان
- ۳۲ - دیدم نمونمام! نموتول ساوا
- ۳۳ - نسیم مخرم "مابهین" یاران
- ۳۴ - نامه گت یاوا کوزم کمتوه
- ۳۵ - شمال! چند جارن را تهی کردهنی
- ۳۶ - هام سمران! تامان نمر مندهن هوشم
- ۳۷ - هوای زمستان خمان بهتالهن
- ۳۸ - نازیزا دیارهن وادهی لوامهن
- ۳۹ - جیلوهی جهلای جام دلئی پر جه گمرد
- ۴۰ - شیخ ده ولعمند بهرهی سرممدی
- ۴۱ - وه خیلانمونه یاران سرممس!
- ۴۲ - ونش نموننو نازیزا خمینت
- ۴۳ - ناییندی کامل! نازیزه کئی فرد
- ۴۴ - یاوا پیم نامهی شیرین (ختام) هت
- ۴۵ - چرخه! یه تونی تهی مدیله کوردی
- ۴۶ - دهلیل وادهی سمر سمراره کم!

- ۴۷- یاشیخ همږگاوان مهیله کمې لهیلې ۲۵۶ - ۱.
- ۴۸- غمانای بدهشت پېشانې نووری ۲۶ - ۱.
- ۴۹- جه من تا دووری نمر سدا فرسنگ بو ۲۶۴ - ۱۳.
- ۵۰- ها! تمن نه دودای زینده گانیش کمر ۲۶۸ - ۸.
- ۵۱- ناوهری وه دل: ماوهروون نعدل ۲۷۲ - ۷.
- ۵۲- پای شادیم دیسان مازان گستمه ۲۷۴ - ۲۱.
- ۵۳- رږشنې دیدم سرمایه ی ژنم! ۲۸ - ۷.
- ۵۴- سردار زومره ی مصیبت کیشان! ۲۸۲ - ۳۴.
- ۵۵- لوای بینایې دیده ی دهروشان ۲۹۲ - ۲۷.
- ۵۶- ماتمی پوهار؟ بی شوقی و نهوگول؟ ۳۳ - ۱۵.
- ۵۷- هانا ها ویدرد، هانا ها ویدرد ۳۰۶ - ۲۹.
- ۵۸- بدتیه ی کارخانه ی وهستای بدغدا ی ۳۱۶ - ۱۴.
- ۵۹- نه تیجه ی پاکان نه نتیجه ی پاکان ۳۲۲ - ۹.
- ۶۰- روی فکر بهختی سیای ونم مه کورد ۳۲۶ - ۲۱.
- ۶۱- نه تیجه ی پاک دین شیخ سازانی ۳۳۲ - ۱۷.
- ۶۲- لوقمه کمې ماسار قوول دهریای مهیل ۳۳۸ - ۹.
- ۶۳- بولبول گولشمن بی نام و نهنگی ۳۴۲ - ۱۱.
- ۶۴- سرشار سدهای بهزم مونا جات ۴۴۶ - ۱۸.
- ۶۵- کام سارا سدا رهنگ نور پیدا وهشته ن ۳۵۶ - ۱۹.
- ۶۶- پوی خدیاتمی فمرد بوعه نبرینت ۳۶۲ - ۱۱.
- ۶۷- نه یاز هامراز نالو ناخ و دوود ۳۶۶ - ۵.
- ۶۸- چیش واچو معدوم خستمی مهجووری؟ ۳۶۸ - ۵.
- ۶۹- جه دووریت دهروون موج دهریای هوون ۳۶۸ - ۵.

۷. - مویاره‌کت بز بزم نمو وه‌خه‌یر
- ۱۱ - ۳۷.
- ۷۱ - چون چیه‌ره‌ی خدیال پوخسارکمی ویش
- ۷ - ۳۷۴
- ۷۲ - دهرده‌بان دهرده‌ زمان کاری
- ۱۰ - ۳۷۸
- ۷۳ - پمشیوی وه‌ نزم لولوی نسرین دا
- ۶ - ۳۸۲
- ۷۴ - خالوی سمر ده‌فتمر نازک خدیالان !
- ۱۷ - ۳۸۶
- ۷۵ - خالوکمی گیانی .. خالوکمی گیانی !
- ۲۱ - ۳۹۲
- ۷۶ - بمرزی خال و میل به‌ گولان ره‌ شته
- ۶ - ۴۰۰
- ۷۷ - نای بز دل‌سوزی وه‌ک من بسوزی
- ۳ - ۴۰۱
- ۷۸ - آسمان گر خون بیارد بر وفات " مولوی "
- ۷ - ۴۰۲
- ۷۹ - ده‌وری هرچاویکی نمرز داوه‌ سد‌فوجی بدلا
- ۷ - ۴۰۳
- ۸۰ - نامه‌ی یه‌ که‌م
- ۴۰۴
- ۸۱ - نامه‌ی دوو‌هم
- ۴۱۷
- ۸۲ - وشه‌ی سوپاس
- ۴۳۵
- ۸۳ - ره‌مزو هیمای پیتدکان
- ۴۳۷

رقم الايداع في دار الكتب والوثائق
بيغداد ٢٠٢٠ لسنة ١٩٩٠

نرخى (شەش) دیناره

چاپخانه ی - منیر - به غدا

